1 POŠKOZENÝ

Poškozený je jednou ze stran trestního řízení,[1] přičemž s jeho postavením jsou neoddělitelně spjaty i jeho procesní práva. Další výklad se omezuje pouze na práva poškozeného související s uplatněním nároku podle § 43 odst. 3 tr. řádu, která jsou podrobně rozebrána v podkapitole 1.2.

Vymezení osoby poškozeného a jeho procesních práv přispěje k pochopení procesních postupů spojených se zajištěním nároku poškozeného, například při podávání návrhů poškozeným, při rozhodování příslušných orgánů o těchto návrzích a případně i při obraně poškozeného proti rozhodnutí o jeho návrzích.

1.1 Poškozený – subjekt trestního řízení

Pod pojmem „**poškozený**“ se dle § 43 odst. 1 tr. řádu rozumí v rámci trestního řízení „ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil“. Poškozeným může být jak fyzická, tak právnická osoba, přičemž u právnické osoby nemůže dojít, s ohledem na její právní postavení, ke vzniku nemajetkové újmy, a nemůže jí tedy být ani ublíženo na zdraví.[2] Není podstatné, zda došlo k úhradě způsobené škody či vydání bezdůvodného obohacení ještě před počátkem trestního stíhání, jelikož postavení poškozeného i přesto nadále trvá. Pojem poškozený tak není obsahově totožný jako subjekt adhezního řízení, poněvadž zahrnuje i toho poškozeného, který již nemá oprávnění uplatnit svůj nárok dle § 43 odst. 3 tr. řádu vzniklý trestným činem obžalovaného.[3]

Osobami poškozenými se mohou v případě smrti poškozeného stát také osoby pozůstalé. Zde je namístě rozlišit originární nárok osob pozůstalých, který vzniká v souvislosti se smrtí poškozeného v důsledku trestného činu pachatele, a nárok derivativní, jenž dle § 45 odst. 3 tr. řádu přechází na právní nástupce původního poškozeného. Smrtí poškozeného v souvislosti se spáchaným trestným činem vzniká

---

1 Jelínek, J. § 43 [Oprávnění poškozeného a uplatnění nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení]. In: Jelínek, J. et al. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou.* 9. vydání. Praha: Leges, 2022, s. 698.

2 Durdík, T. § 43 [Poškozený]. In: Draštík et al. *Trestní řád: Komentář. I. Díl*, s. 351.

3 Šámal, P. § 43 [Poškozený]. In: Šámal, P. et al. *Trestní řád.* 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 514; shodně nález Ústavního soudu ze dne 12. června 2001, sp. zn. I. ÚS 570/99.

osobám pozůstalým samostatný nárok na uplatnění náhrady škody či nemajetkové újmy, čímž nabývají postavení poškozených ve smyslu § 43 tr. řádu.[4]

Postavení poškozeného neztrácí ani ta osoba, které již byla pojistitelem uhrazena vzniklá škoda z trestného činu, a to plněním z pojištění. V případě, že dojde pojistitelem alespoň k částečnému uhrazení zdravotní péče poskytované poškozenému poskytovatelem zdravotních služeb,[5] získává postavení poškozeného rovněž onen pojistitel, neboť uhrazením, byť částečným, vzniklých nákladů na léčení poškozeného vznikne pojišťovně majetková škoda ve smyslu § 43 tr. řádu.[6]

V případě spáchání trestného činu zanedbání povinné výživy (§ 196 tr. zákoníku) je poškozeným i osoba, která je oprávněná k zabezpečení a úhradě potřeb, pročež dlužné výživné lze také uplatnit jako majetkovou škodu ve smyslu § 43 odst. 1 tr. řádu v mezích trestního řádu.[7] Výživné bylo zařazeno mezi majetkovou škodu novelou trestního řádu, která byla provedena zákonem č. 59/2017 Sb., o použití peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí uložených v trestním řízení a o změně některých zákonů.

Česká republika může mít také za určitých okolností pozici poškozeného, a to například v případě trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby (§ 240 tr. zákoníku) a trestného činu neodvedení daně, pojistného na sociálním zabezpečení a podobné povinné platby (§ 241 tr. zákoníku) apod. Majetkovou škodu vzniklou v důsledku výše popsaných trestných činů však Česká republika nemůže vůči plátci uplatnit ve smyslu § 43 odst. 3 tr. řád, jelikož dlužnou daň, poplatky nebo clo nelze považovat za majetkovou škodu dle trestního řádu.[8] Rozhodnutí o dani, poplatku či clu je již samo o sobě exekučním titulem (§ 176 zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád), a proto může příslušný správce daně přistoupit k jeho vymáhání okamžitě, jakmile je rozhodnutí vykonatelné.[9] Příslušný soud by v takovém případě měl o nároku poškozeného rozhodnout usnesením podle § 206 odst. 3 tr. řádu. Může však nastat situace, při níž „obžalovaný jako osoba jednající za právnickou osobu zkrátil daň z příjmů (nebo jinou daň) této právnické osoby“, a správce daně vydal platební výměr vůči této právnické osobě, nicméně tento je pro nemajetnost dotčené právnické osoby nevykonatelný.[10] Za předpokladu, že se jedná o akciovou

[4] Durdík. *§ 43 [Poškozený]*, s. 354.

[5] Srov. § 2 odst. 1 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách).

[6] Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 23. 1. 1997, sp. zn. 4 To 22/97, výrok II.

[7] Zákonem č. 588/2020 Sb., o náhradním výživném pro nezaopatřené dítě a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o náhradním výživném), byl zaveden **institut náhradního (zálohovaného) výživného**. Jedná se o sociální dávku, kterou vyplácí stát nezaopatřeným dětem, a to za situace, kdy fyzická osoba svou vyživovací povinnost neplní (viz § 1 a § 3 předmětného zákona). Po zániku nároku na náhradní výživné přechází pohledávka z dlužného výživného na stát, o čemž rozhoduje příslušný úřad práce (viz § 15 odst. 1 zmíněného právního předpisu). Úřad práce poté tuto pohledávku vymáhá. Původní osoba oprávněná z dlužného výživného tak již nemůže svůj nárok z titulu dlužného výživného dále vymáhat, a to ani v rámci trestního řízení.

[8] Durdík. *§ 43 [Poškozený]*, s. 354.

[9] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2003, sp. zn. 4 Tz 154/2003

[10] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 1. 2014, sp. zn. 15 Tdo 902/2013-I.

společnost či společnost s ručením omezeným a současně je obžalovaný členem statutárního orgánu, je vhodné zkoumat, zda obžalovanému nevznikl ručitelský závazek ve smyslu § 159 odst. 3 a § 2910 obč. zák. ve spojení s § 53 z. o. k., který by již mohl být uplatněn jako nárok poškozeného v souladu ve smyslu § 43 tr. řádu.[11] Tento postup je dle mého názoru výhodný rovněž pro příslušného správce daně.[12] Další situací, ve které by mohl být nárok správce daně řešen v rámci trestního řízení ve smyslu § 43 tr. řádu, je případ, v němž je pachatelem trestného činu podle § 240 tr. zákoníku (příp. podle § 241 tr. zákoníku) jiná osoba, než která je plátcem, resp. poplatníkem zkrácené (nebo neodvedené) daně.[13] Z uvedeného se podává, že plátce daně a subjekt trestného činu dle § 240 tr. zákoníku, resp. dle § 241 tr. zákoníku, nemusí být jedna a tatáž osoba, a proto je namístě rozlišovat daňovou povinnost a trestní odpovědnost za spáchání uvedeného trestného činu.[14]

Poškozeného tak lze dělit do dvou kategorií, a to na:

A) poškozeného, který může žádat o náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích či o vydání bezdůvodného obohacení, a uplatnit tak nárok dle § 43 odst. 3 tr. řádu; a
B) poškozeného, který není subjektem adhezního řízení, a není tak oprávněn uplatnit svůj nárok dle trestního řádu.[15] Soud je však v obou případech povinen poskytnout poškozenému možnost plně uplatnit jeho procesní práva.[16]

Osobou poškozenou nicméně není dle § 43 odst. 2 tr. řádu ten, kdo se subjektivně cítí být spáchaným trestným činem dotčen na svých právech, avšak mezi jednáním obviněného a vzniklou újmou neexistuje příčinná souvislost. Pokud se taková osoba pokusí uplatnit práva poškozeného, rozhodne soud formou usnesení o nepřipuštění této osoby na pozici poškozeného k hlavnímu líčení (§ 206 odst. 3 tr. řádu).

1.2 Práva poškozeného

Poškozený má během trestního řízení možnost uplatnit rozsáhlou škálu svých práv, která mu trestní řád přiznává. Ať už se jedná o poškozeného, který může žádat o náhradu škody nebo nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení, či nikoli.

---

[11] Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 15 Tdo 902/2013-I.

[12] Správce daně nemůže v průběhu daňového řízení měnit subjekty, a proto lze postupovat dle trestního řádu, a to buď prostřednictvím jeho § 47 nebo § 79a a násl. Postup dle § 79a a násl. tr. řádu je však výhodnější a rychlejší, jelikož k zajištění dochází ex officio, a není tedy zapotřebí sledovat přiměřenost rozsahu zajištění, a zároveň není omezená doba trvání (viz § 48 tr. řádu); zajištění dle § 79a a násl. tr. řádu totiž končí až samotným rozhodnutím o zrušení.

[13] Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 15 Tdo 902/2013-I.

[14] Šámal, P., Púry, F. § 240 [Zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby]. In: Šámal, P. et al. *Trestní zákoník.* 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 3121, marg. č. 12.

[15] Šámal, P., Zezulová, J., Růžička, M. § 43 [Poškozený]. In: Gřivna, T. et al. *Oběti trestných činů.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 273, marg. č. 14.

[16] Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 15. 1. 1973, sp. zn.1 Tz 62/72.

Další pozornost je věnována výlučně právům poškozeného spojeným s uplatněním nároku na náhradu škody, nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení podle § 43 odst. 3 tr. řádu.

1.2.1 Práva poškozeného dle § 43 odst. 3 tr. řádu

Poškozený, který má nárok na uplatnění náhrady škody, nemajetkové újmy či na vydání bezdůvodného obohacení, má rozšířenější práva nežli poškozený, který není subjektem adhezního řízení, a to o právo uplatnit nárok vzniklý trestným činem obviněného proti tomuto obviněnému, a o práva s tímto související. Samotnému uplatnění nároku poškozeného, jakož i adheznímu řízení jako takovému, se věnuje kapitola 4 této publikace, a proto nebude v této části více rozebráno.

Tento poškozený má dle § 47 odst. 1 tr. řádu právo vznést návrh na zajištění majetku obviněného, a to až do pravděpodobné výše škody nebo nemajetkové újmy či rozsahu bezdůvodného obohacení. S tímto návrhem souvisí rovněž právo poškozeného podat dle § 48 tr. řádu stížnost proti rozhodnutí o zajištění jeho nároku. Zajištění nároku poškozeného není výlučně vázáno na návrh poškozeného, ale může jej učinit i státní zástupce *proprio motu*, pokud to vyžaduje ochrana zájmů poškozeného, zejména hrozí-li nebezpečí z prodlení (§ 47 odst. 2 tr. řádu).

Poškozený, který uplatnil proti obviněnému návrh na přiznání náhrady škody nebo nemajetkové újmy v penězích či vydání bezdůvodného obohacení, musí být ve vyrozumění o konání hlavního líčení upozorněn a poučen o tom, že v případě nedostavení se k hlavnímu líčení bude o jeho nároku rozhodováno na základě podkladů a návrhů obsažených ve spise nebo na základě podkladů, které dojdou soudu dříve, než bude zahájeno dokazování dle § 198 odst. 2 tr. řádu.

Poškozený je podle § 43 odst. 3 tr. řádu zároveň oprávněn podat proti rozsudku **odvolání**, avšak pouze proti výroku o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích či o vydání bezdůvodného obohacení z důvodu jeho nesprávnosti. Napadnout rozsudek odvoláním může poškozený i tehdy, nebyl-li výrok o jeho řádně uplatněném nároku učiněn, ačkoli být učiněn měl; popřípadě jej může napadnout i z důvodu porušení procesních pravidel řízení předcházejícího vydání rozsudku, pokud toto porušení mohlo způsobit vadnost výroku o náhradě škody či jeho úplnou absenci.[17] S možností napadnout rozsudek odvoláním úzce souvisí povinnost soudu doručit poškozenému, který řádně uplatnil svůj nárok, opis rozsudku, popřípadě opis trestního příkazu.[18]

Poškozený však není dle § 314g odst. 1 tr. řádu osobou oprávněnou k podání **odporu** proti trestnímu příkazu, i přestože řádně uplatnil svůj nárok. Z komentářové literatury se podává, že omezení poškozeného v možnosti podat odpor proti trestnímu příkazu je dáno tím, že podal-li by odpor pouze poškozený, ostatní výroky

[17] Šámal. *§ 43 [Poškozený]*, s. 516.
[18] Durdík. *§ 43 [Poškozený]*, s. 355.

trestního příkazu by teoreticky nabyly právní moci, a v trestním řízení by se tak již dále pokračovalo pouze ve vztahu k náhradě škody nebo nemajetkové újmy či k vydání bezdůvodného obohacení, což není účelem trestního řízení.[19] Trestní řízení by tak suplovalo řízení civilní. Na druhou stranu, tato situace je možná i v případě, podá-li poškozený odvolání proti rozsudku dle § 246 odst. 1 písm. d) tr. řádu, poněvadž odvolání poškozeného nebrání tomu, aby dle § 139 odst. 2 tr. řádu ostatní výroky napadeného rozsudku nabyly právní moci a vykonatelnosti. Jedná se však již o řízení vedeném před soudem druhého stupně, přičemž v případě trestního příkazu by bylo rozhodováno v řízení vedeném před soudem prvního stupně. Tuto situaci si rovněž můžeme také vysvětlit tím, že smyslem zavedení institutu trestního příkazu bylo urychlení a zjednodušení trestního řízení, přičemž v případě podání odporu poškozeným by tento účel naplněn nebyl. Zároveň, pokud by v případě podání odporu poškozeným proti trestnímu příkazu byl zrušen celý trestní příkaz tak, jak tomu *de lege lata* je (§ 314g odst. 2 tr. řádu), zasahoval by tím poškozený do otázky viny a trestu obviněného, což mu nepřísluší ani v případě podání odvolání. Možnou obranou poškozeného proti trestnímu příkazu je podání podnětu ministru spravedlnosti na vznesení stížnosti pro porušení zákona ve smyslu § 266 tr. řádu. Je ovšem nutné podotknout, že by se jednalo o případ, při němž by byl zákon porušen ve prospěch obviněného. Nejvyšší soud by tak rozhodl v souladu s § 268 odst. 2 a § 269 odst. 1 tr. řádu pouze tzv. akademickým výrokem. Jedinou obranou poškozenému zůstává podat ústavní stížnost dle § 72 a násl. zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu.[20] Tato cesta se však dle mého názoru jeví jako neefektivní a nevhodná, a to jednak s odkazem na délku řízení před Ústavním soudem, a jednak se zřetelem k roli Ústavního soudu jakožto ochránce základních lidských práv a svobod.[21]

V případech **odklonů trestního řízení** platí následující. Pro vydání rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání je jedním z předpokladů náhrada škody či vydání bezdůvodného obohacení, případně dohoda o této náhradě a vydání, či učinění jiných opatření směřující k uvedeným jednáním (§ 307 odst. 1 tr. řádu). I přestože trestní řád výslovně nestanovuje podmínku souhlasu poškozeného, není jeho stanovisko k řešení předmětné věci zcela bez významu. Pokud na základě vyjádření poškozeného vyjdou najevo důvodné pochybnosti o možnosti obviněného vypořádat způsobenou škodu či vydat bezdůvodné obohacení, zabrání tato skutečnost vydání rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání.[22] Na druhou stranu, nesouhlas poškozeného pramenící pouze z jeho subjektivního postoje vztahujícího se k otázce dostatečné satisfakce není překážkou bránící vydání rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání.[23] Překážkou k vydání předmětného

[19] Šámal, P. § 314g [Odpor]. In: Šámal et al. *Trestní řád.* 7. vydání, s. 3591.

[20] Zůbek, J., Vrba, M. Poškozený a právo odporu. *Trestněprávní revue*. 2012, č. 9, s. 195–198.

[21] Ibidem, s. 195–198.

[22] Sotolář, A. § 307 [Předpoklady podmíněného zastavení trestního stíhání]. In: Draštík, A. et al. *Trestní řád: Komentář. II. Díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 680.

[23] Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 31. 7. 1997, sp. zn. 9 To 429/97.

rozhodnutí není ani situace, při níž poškozený zcela odmítá náhradu vzniklé škody.[24] Poškozený má však právo podat proti rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání stížnost dle § 307 odst. 9 tr. řádu, která má suspenzivní účinek. Na rozdíl od podmíněného zastavení trestního stíhání, je dle § 309 odst. 1 tr. řádu souhlas poškozeného jednou z podmínek rozhodnutí o schválení narovnání a zastavení trestního stíhání, jelikož právě poškozený je jednou ze stran narovnání. Jedná se o exkluzivní právo poškozeného, které nepřechází na jeho právního nástupce (§ 310a tr. řádu).

Kromě samotného řádně uplatněného nároku může poškozený požadovat **náhradu nákladů vynaložených k uplatnění předmětného nároku**, včetně nákladů vzniklých přibráním zmocněnce.[25] Soud navíc může v jednotlivých případech rozhodnout o uložení povinnosti odsouzenému uhradit vzniklé náklady poškozenému i přesto, že nebyl poškozenému přiznán jeho uplatněný nárok (§ 154 odst. 2 tr. řádu).[26] Odsouzený je rovněž povinen v souladu s § 154 odst. 3 tr. řádu nahradit náklady státu, které mu vznikly v důsledku přibrání zmocněnce v souvislosti s bezplatnou právní pomocí. O nákladech poškozeného rozhoduje soud dle § 155 odst. 4 tr. řádu, přičemž toto rozhodnutí má podobu usnesení, proti němuž je přípustná stížnost (§ 155 odst. 6 tr. řádu).[27] Za předpokladu, že poškozený či jeho zmocněnec zmešká z vážných důvodů třídenní lhůtu k podání stížnosti, je dle judikatury Ústavního soudu možné využít institut navrácení lhůty dle § 61 tr. řádu.[28] Tato možnost je dána skutečností, že právo poškozeného žádat náhradu nákladů spojených s jeho účastí v trestním řízení lze uplatnit výhradně v rámci trestního řízení.[29]

Poškozený se rovněž může svých práv v jakémkoli stadiu trestního řízení **vzdát**, a to formou prohlášení (§ 43 odst. 5 tr. řádu), které může vzít též zpět, avšak zpětně mu již nelze přiznat práva, které mohl učinit pouze v době, kdy jeho prohlášení bylo účinné.[30]

1.3 Poškozený a oběť trestného činu

Pojmy **poškozený** dle trestního řádu a **oběť trestného činu** dle zákona o obětech trestných činů jsou na sobě navzájem nezávislé, avšak v mnoha ohledech se mezi sebou prolínají. V rámci trestního řízení je však třeba je od sebe důsledně odlišovat a nezaměňovat.

Oběť trestného činu ve smyslu § 2 odst. 2 zák. o obětech tr. činů může být pouze fyzická osoba, které byla, resp. měla být, trestným činem způsobena škoda či nemajetková újma, ublíženo na zdraví, či na jejíž úkor se měl nebo mohl

[24] Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 7. 2. 2001, sp. zn. 6 To 83/2001.
[25] Šámal. *§ 43 [Poškozený]*, s. 516.
[26] Ibidem, s. 516.
[27] Šámal, P., Škvain, P. § 155 [Rozhodnutí a stížnost]. In: Šámal et al. *Trestní řád.* 7. vydání, s. 1857.
[28] Nález Ústavního soudu ze dne 8. srpna 2017, sp. zn. Pl. ÚS 32/16, body 70 a 71.
[29] Ibidem, body 72 a 73.
[30] Durdík. *§ 43 [Poškozený]*, s. 368.

obviněný trestným činem obohatit. Pokud oběť zemřela v důsledku spáchaného trestného činu, jsou obětí také, pokud touto smrtí utrpěli újmu, „její příbuzní v pokolení přímém, sourozenec, osvojenec, osvojitel, manžel nebo registrovaný partner, druh nebo osoba, které oběť ke dni své smrti poskytovala nebo byla povinna poskytovat výživu“ (§ 2 odst. 3 zák. o obětech tr. činů). Pokud je takových osob více, je obětí každá z nich. Pro přiznání postavení oběti není nezbytné, aby byl trestný čin dokonán, neboť postačuje, že jednání pachatele směřovalo ke způsobení škodlivého následku.[31]

Zákon o obětech trestných činů definuje rovněž pojem **zvlášť zranitelné oběti**, jíž se rozumí například dítě, osoba vysokého věku nebo osoba fyzicky, mentálně či psychicky handicapovaná, a další osoby uvedené v § 2 odst. 4 zák. o obětech tr. činů. Vymezení kategorie **zvlášť zranitelných obětí** vychází z poznatků viktimologie, podle nichž jsou některé oběti trestných činů s ohledem na své individuální charakteristiky, osobní poměry či povahu a okolnosti spáchaného trestného činu vystaveny zvýšenému riziku negativních dopadů viktimizace. Tyto osoby mohou být v důsledku prožitého traumatu psychicky oslabené, uzavřené či neschopné otevřeně hovořit o prožité události, přičemž mnohdy ani samy nevyhledají potřebnou pomoc. Vzhledem ke své zvýšené zranitelnosti mohou být rovněž náchylnější k sekundární viktimizaci, zejména v souvislosti s jednotlivými úkony trestního řízení, které pro ně mohou představovat značnou psychickou zátěž a vyvolávat obavy z opětovného prožívání traumatizující události. Současně u nich může existovat zvýšené riziko reviktimizace, tedy opakovaného vystavení trestné činnosti. Právě potřeba zvýšené ochrany těchto osob se promítá do zákona o obětech trestných činů, který zvlášť zranitelným obětem přiznává specifická práva směřující k minimalizaci rizika další újmy a k zajištění šetrného a ohleduplného zacházení.[32]

O přiznání postavení oběti trestného činu se nevydává samostatné rozhodnutí, neboť toto postavení vyplývá přímo ze zákona. Odlišná situace však nastává v případě, kdy příslušný orgán dospěje k závěru, že určité osobě postavení oběti nenáleží, případně že jí z tohoto postavení nevyplývají některá ze zákonem přiznaných práv. V takovém případě by mělo být o nepřiznání postavení oběti či omezení jejích práv věcně rozhodnuto, a to formou usnesení.[33]

Poškozený je pouze procesním termínem užívaným trestním řádem, jenž označuje osobu, jakožto jednoho ze subjektů trestního řízení, při uplatňování jejích procesních práv, přičemž se může jednat jak o osobu fyzickou, tak osobu právnickou.[34] Správné vymezení postavení poškozeného a oběti je pak zapotřebí zohlednit mimo jiné při plnění zákonné poučovací povinnosti dle § 46 tr. řádu.[35] Poškozený má právo uplatnit nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích či na vydání

[31] Durdík, T. § 2 [Vymezení pojmů]. In: Durdík et al. *Zákon o obětech trestných činů*. 2. vydání, s. 11.
[32] Durdík, T. *§ 2 [Vymezení pojmů]*, s. 15.
[33] Durdík, T. *§ 2 [Vymezení pojmů]*, s. 17; viz nález Ústavního soudu ze dne 9. 9. 2024, č. j. III. ÚS 2615/23-1.
[34] Šámal. *§ 43 [Poškozený]*, s. 509.
[35] Durdík, T. *§ 2 [Vymezení pojmů]*, s. 9.

bezdůvodného obohacení. Oběť sama o sobě není stranou trestního řízení, ale má právo na poskytnutí zvláštní péče poskytované na základě zákona o obětech trestných činů.[36] U oběti trestného činu se navíc rozlišuje i tzv. primární, sekundární a terciální újma, jimž by se měly OČTŘ aktivně snažit zabránit.[37] Z hlediska předcházení sekundární viktimizaci je přitom žádoucí, aby bylo s osobou, která se považuje za oběť trestného činu, zacházeno jako s obětí, dokud nevyjde najevo opak. Takový přístup přispívá k zajištění odpovídající ochrany jejích práv a současně minimalizuje riziko další újmy způsobené samotným průběhem trestního řízení.[38]

Dalším rozdílem mezi poškozeným a obětí je skutečnost, že poškozeným může být i právní nástupce, avšak oběť svá práva nemůže převést.[39] Právní nástupnictví poškozeného dle § 45 tr. řádu se použije v případech jeho úmrtí (při němž budou právními nástupci zejména dědici), případně při zániku právnické osoby, která je v postavení poškozeného, nebo přechodu či převodu práv takové právnické osoby na jinou právnickou osobu.[40] Právní nástupce „vždy vstupuje přímo do práv poškozeného“, a nemusí tak uplatňovat již dříve uplatněné nároky.[41] Současně však, *a contrario*, platí, že pokud nárok právním předchůdcem nebyl učiněn včas, nemůže jej právní nástupce nově uplatnit. Právní nástupnictví se však dle § 45 odst. 3 tr. řádu užije pouze při uplatnění nároku na náhradu škody nebo na vydání bezdůvodného obohacení. Nárok poškozeného na náhradu nemajetkové újmy na právního nástupce nepřechází.

[36] Šámal. *§ 43 [Poškozený]*, s. 511.

[37] Velikovská M. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe.* 1. vydání. Praha: Grada, 2016, s. 16, 145 a 146): Primární újmou se má na mysli přímá újma způsobena v příčinné souvislosti se spácháním trestného činu. Sekundární újmou se rozumí následek spojený s přístupem OČTŘ při jednání s obětí (§ 2 odst. 5 zák. o obětech tr. činů). Terciální újmou se pak má na mysli schopnost oběti „vyrovnat se s následky trestného činu a zapojit se do běžného života“. K předcházení sekundární a terciální újmy slouží například rychlá krizová intervence, zejména ve formě pomoci přímo na místě činu, a poté i při jednotlivých úkonech. OČTŘ musí být pro efektivní poskytnutí pomoci průběžně vzděláván, a dále by měl „projít pečlivým psychologickým výběrem, výcvikem se zaměřením na viktimologii a krizovou intervenci“.

[38] Durdík, T. *§ 2 [Vymezení pojmů]*, s. 11.

[39] Šámal. *§ 43 [Poškozený]*, s. 511.

[40] Šámal, P. § 45 [Zákonný zástupce a přechod práv poškozeného]. In: Šámal. *Trestní řád.* 7. vydání, s. 544.

[41] Durdík, T. § 45 [Zákonný zástupce]. In: Draštík et al. *Trestní řád: Komentář. I. Díl*, s. 386.